

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.7>

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕТНОКОНЦЕПТІВ В ОБРАЗІ ОПОВІДАЧА СУЧАСНОЇ АНГЛОМОВНОЇ АМЕРІНДІАНСЬКОЇ ПРОЗИ

Ліана Варчук

аспірантка

Київського національного лінгвістичного університету (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-8122-5142

Анотація. У статті на основі текстової інтерпретації фрагментів та концептуального аналізу семантики сучасних амеріндіанських прозових текстів, в яких оповідач орнаментально розповідає про буття, культуру, світосприйняття, етнореалії та ставлення до них сучасних американців, які мають індіанське коріння, ми виявили етноконцепти: БАЛАНС, РІВНОВАГА, ОДУХОТВОРЕНІСТЬ ПРИРОДИ, ПАМ'ЯТЬ, а також вербальні засоби їх актуалізації.

У цій роботі етнокультурні концепти функціонально розглядаємо як форми актуалізації сучасних амеріндіанців до реалій, що мають етнокультурну цінність, а також визначаємо їхні концептуальні доміанти, в основі яких лежать цінності, а також матеріальне або духовне втілення об'єктів етнокультурних цінностей. У процесі їх аналізу використовуємо метод реконструкції впливу навколишньої дійсності (культурної, географічної, буттєвої) на їх формування. Етнокультурні концепти мають символічну природу і виявляються у сфері смислових ціннісних орієнтацій.

Ключові слова: етноконцепти, концептуальні ознаки, етнокультурні цінності, образ оповідача, сучасна амеріндіанська проза.

ACTUALIZATION OF ETHNOCONCEPTS IN THE IMAGE OF THE NARRATOR OF MODERN ENGLISH AMERINDIAN PROSE

Liana Varchuk

PhD Student

Kyiv National Linguistic University (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-8122-5142

Abstract. In the article, based on the textual interpretation of fragments and conceptual analysis of the semantics of modern Amerindian prose texts, in which the narrator ornamentally tells about the life, culture, worldview, ethno-realities and attitudes of modern Americans with Indian roots, we found ethnoconcepts: NATURE, BALANCE, EQUILIBRIUM, MEMORY, as well as verbal means of their actualization.

In this paper, ethnocultural concepts are functionally considered as forms of actualization of modern Americans to the realities of ethnocultural value, as well as their conceptual dominants, which are based on values, as well as material or spiritual embodiment of objects of ethnocultural values. In the process of their analysis we use the method of reconstruction of the influence of the surrounding reality (cultural, geographical, existential) on their formation. Ethnocultural concepts have a symbolic nature and are manifested in the field of semantic value orientations.

Key words: ethnoconcepts, conceptual features, ethnocultural values, narrator's image, modern Amerindian prose.

AKTUALIZACJA ETNOKONCEPTÓW W WIZERUNKU NARRATORA WSPÓŁCZESNEJ ANGLOJĘZYCZNEJ PROZY AMERINDIAŃSKIEJ

Liana Varchuk

aspirantka

Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu Lingwistycznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-8122-5142

Adnotacja. W artykule opartym na tekstowej interpretacji fragmentów i koncepcyjnej analizie semantyki współczesnych amerykańskich tekstów prozaicznych, w których narrator ornamentalnie opowiada o byciu, kulturze, postrzeganiu świata, etnorealiach i stosunku do nich współczesnych Amerykanów, mających indiańskie korzenie, odkryliśmy etnokoncepty: BALANS, RÓWNOWAGA, UDUCHOWIENIE NATURY, PAMIĘĆ, a także werbalne środki ich aktualizacji.

W niniejszej pracy koncepty etnokulturowe są funkcjonalnie uważane za formy aktualizacji współczesnych Amerindiańców do realiów o wartości etnokulturowej, a także określamy ich dominanty koncepcyjne, opierające się na wartościach, a także materialnym lub duchowym wcieleniu obiektów wartości etnokulturowych. W procesie ich analizy stosujemy metodę rekonstrukcji wpływu otaczającej rzeczywistości (kulturowej, geograficznej, bytowej) na ich powstawanie. Pojęcia etnokulturowe mają charakter symboliczny i przejawiają się w sferze wartości semantycznych.

Słowa kluczowe: etnokoncepty, znaki koncepcyjne, wartości etnokulturowe, wizerunek narratora, współczesna proza amerindyjska.

Вступ. У сучасному науковому світі проблема дослідження образу оповідача та відображення особливостей його етнокультури, національного характеру і сприйняття світу у сучасних амеріндіанських прозових текстах уже не раз ставали предметом етнолінгвістичного та культурологічного дослідження у працях таких визначних науковців, як Н.Д. Арутюнова, А. Вежицька, С.В. Волкова, С.Г. Воркачев, І.О. Голубовська, В.І. Карасик, Т.В. Радзівська, С.Є. Нікітіна та інші.

Мета статті – виявити етноконцепти і вербальні засоби їх актуалізації за допомогою концептуального аналізу семантики сучасних англомовних амеріндіанських прозових текстів. Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**: виділити та охарактеризувати етноконцепти і концептуальні домінанти, в основі яких лежать цінності, а також матеріальне або духовне втілення об'єктів етнокультурних цінностей.

Основна частина. Образ оповідача сучасної англомовної амеріндіанської прози постає певною маргінальною зоною, яка проходить між світом минулого амеріндіанців і світом їх сучасності. Для інтерпретатора сучасних англомовних амеріндіанських текстів дуже важливо бути підготовленим до такої інтерпретації: бути обізнаним в особливостях етнокультури, ціннісних пріоритетах, знати значення різних етнореалій, культових речей і традицій. З огляду на те, що в усі культові ритуали, традиції, культові речі та артефакти амеріндіанці вкладають певний етнокультурний сенс, звертаємось до теорії концептів, до розуміння понять «концепт» та «етноконцепт» у сучасній лінгвістиці.

Концепти як культурно зумовлені ментальні поняття, що мають пряме відношення «до цінностей, ідеалів і установок людей, <...> до того, як вони думають про світ і про своє життя у цьому світі» (Вежицька, 1999: 264). Будь-які лінгвістичні міркування, чи то на рівні умовиводів, гіпотез або теорій, мають бути належним чином верифіковані. Якими ж критеріями об'єктивності слід керуватися, аналізуючи культурно-специфічні мовні категорії, що відбивають особливості мовної свідомості різних етносів? Що може слугувати адекватним критерієм відбору необхідного «культурно навантаженого» матеріалу? Слідом за І.О. Голубовською вважаємо, що об'єктивізації вибірки слів-концептів можуть сприяти шість основних принципів: 1) принцип словникової (культурної) розробленості; 2) принцип частотності вживання; 3) принцип високої словотвірної розробленості; 4) принцип поширеності в межах фразеологічних одиниць мови; 5) принцип облігаторності аксіологічної маркованості; 6) їх «ключовий» характер для духовності певного лінгвокультурного ареалу (Голубовська, 2004: 340). Якщо перші п'ять принципів є прозорими за своєю сутністю, то шостий заслуговує на особливу увагу. «Ключові слова» належать до тієї унікальної для кожної культури лексики, засобом якої етнос самоідентифікується як колектив носіїв національної мови, що певним чином відчуває, мислить, сприймає та оцінює навколишню дійсність. Зрозуміло, що слова такого типу не становлять замкненої остаточної множини, а вибір і кваліфікація тих чи інших слів як «ключових» пов'язані з неабиякими труднощами, оскільки природа їх сублогічна, вони виступають своєрідним конденсатом колективного несвідомого. Власне, концептуальний аналіз і має формалізувати те, що дається дослідникові інтуїтивно, на підсвідомому рівні. Припустивши, що «ключові слова» у семантичному просторі мови й культури відіграють роль своєрідних кванторів (Бялик, 2012: 418), центральних точок, що організують великі культурні шари, ми дійдемо висновку про те, що «в тілі мови» оповідача це має відбиватися частотністю концептів, їх повторюваністю в емоційній або етичній мовних сферах, їх «розробленістю» у фразеологічній системі мови. На думку А. Вежицької, мета аналізу подібної культурно маркованої лексики полягає не в тому, щоб довести властивий їй ключовий характер, а в тому, щоб у результаті здійсненого дослідження «спромогтися сказати про таку культуру щось суттєве і нетривіальне» (Вежицька, 1999: 283). Якщо вибір слів зроблено некоректно, їх аналіз не дозволить нічого з'ясувати стосовно особливостей культури того чи іншого етносу.

Національно-культурні вербальні стереотипи (або «ключові слова культури»), у яких знайшли своє найповніше відображення особливості національного характеру і сприйняття світу, вже не раз ставали предметом етнолінгвістичного й культурологічного дослідження (Н.Д. Арутюнова, А. Вежицька, С.В. Волкова, С.Г. Воркачев, І.О. Голубовська, В.І. Карасик, Т.В. Радзівська, С.Є. Нікітіна). Концепти, що належать до унікальних понять етнічної культури, – не лише невід'ємний атрибут національних літератур, вони й дотепер постійно виникають у повсякденному мовному спілкуванні (Голубовська, 2004: 341). Розглядаючи концепти як концентроване вираження духовно-емоційного досвіду амеріндіанського етносу, людську особистість (оповідача художнього тексту) розглядаємо як носія такого етнокультурного досвіду.

Внутрішній світ кожної людської особистості характеризується різним співвідношенням властивостей розуму (*ratio*), з одного боку, і властивостей серця і душі (*emotio*) – з іншого. Висловлюючись мовою семантичних примітивів, особистість – це хтось, хто бажає, відчуває, думає, знає, говорить і діє. Семантичні примітиви, за А. Вежицькою, – це набір лексичних універсалій, застосування яких під час опису різних мов і культур уможливило їх зіставний аналіз (Вежицька, 1996: 416). Деякі вчені піддають сумніву придатність семантичних примітивів як засобу метаопису міжкультурних семантичних досліджень, посилаючись на можливість їх подальшого членування і виділення національно-специфічних «кварків», які виступають «справжніми семантичними примітивами» (Апресян, 1995: 481). О.В. Урисон також вважає, що універсальна семантика має оперувати не лексемами конкретної мови (примітиви в розумінні А. Вежицької), а «майже еквівалентними частинами примітивів, вилучених з різних природних мов, що перебувають у відношеннях перетину, <...> має використовуватися штучна метамова» (Урисон, 1998: 15). У працях А. Вежицької та її послідовників на широкому мовному матеріалі доведено ефективність і правомірність досліджень із застосуванням «природних» семантичних примітивів.

За А. Вежбицькою, поняття «мовна особистість» вважається універсальним. Нас цікавить етнічна зумовленість цього поняття. Так, в основі амеріндіанської моделі етнічної особистості лежить протиставлення «матеріального» (*body*) «духовному/сакральному» (*spirit*), що відбиває зосередженість цієї особистості на мисленні (*thinking*) і знанні (*knowing*), «які перебувають поза сферою почуттів, Духу і підсвідомого» (Волкова, 2017: 326).

У контексті нашої роботи ми користуємося терміном «етноконцепт», який виявляється і функціонує у силовому полі між значенням слова і смислом-поняттям, де значення слова – відношення словесного знаку до змісту поняття, його сигніфікат, а смисло-поняття – відношення обсягу поняття до референта. Визначення етноконцепту устанавлюється на основі загальноприйнятих кореляцій, тобто не обмежується тільки літературним контекстом і тим більше не складається на основі словарних дефініцій. Етноконцепт як суттєва ознака словесного знаку отримує назву, що виражає узагальнене значення, з'ясування якого можливе за умов звернення до культурологічних, історичних та етнографічних джерел з вивчення етнокультурного досвіду етносу з подальшим виявленням способів його реалізації в автохтонних текстах.

Слідом за А.М. Приходьком під концептуальними домінантами розуміємо вербалізовані смисли середовища побутування етносу, його життєвого світу (Приходько, 2008: 145). Останній є середовищем, у якому відбувається діяльність людини, частиною об'єктивного (реального, фізичного, духовного, позамовного) світу і вміщує в себе епістемічний світ із декларативними і процедурними знаннями.

За теорією світових цінностей Г. Хофстеде етнокультурні цінності уявляються пов'язаними з концептом і матеріально втіленими у конкретній формі (Hofstede, 2014: 9). На основі текстової інтерпретації фрагментів сучасних амеріндіанських прозових текстів, в яких оповідач орнаментально розповідає про буття, культуру, цінності сучасних амеріндіанців, ми виявили етноконцепти і концептуальні домінанти, в основі яких лежать цінності, а також матеріальне або духовне втілення об'єктів етнокультурних цінностей (табл. 1):

Таблиця 1

Етноконцепти, концептуальні ознаки, цінності амеріндіанців та їх вербальне вираження в художніх текстах

Етноконцепти	Концептуальні ознаки	Цінності	Вербальне втілення
БАЛАНС	гармонія і рівновага у світі людини і природи	любов до рідного краю, прагнення гармонії людини і природи	here and there, people and nature, the circle of holiness
ОДУХОТВО-РЕНІСТЬ ПРИРОДИ	дух речей, культ тварин, рослин, явищ природи	збереження природних ресурсів	eagle feather, stone, mountain, smoke, spider, wolf, horse, the world of air, the four watches
РІВНОВАГА	знак Творця, спокій у світі людини і природи	стриманість мовчазність, самоконтроль	pipe, smoking, standing with the wind, the place of spirit, the silence of its creation
ПАМ'ЯТЬ	шана предків, традицій	шанування батьків, повага до родинних зв'язків і традицій етносу	time, eagle feather, a shoe box, a whiff of smoked hide, exquisite doll

Етнокультурні концепти функціонально розглядаємо як форми актуалізації сучасних амеріндіанців до реалій, що мають етнокультурну цінність. У процесі їх аналізу найбільш адекватним видається **метод реконструкції** впливу навколишньої дійсності (культурної, географічної, буттєвої) на їх формування. Вони мають символічну природу і виявляються у сфері смислових ціннісних орієнтацій.

До прикладу, у романі Льюїс Едріч *“The Painted Drum”* оповідач орнаментально вписує в оповідання різні художні деталі, словесні образи, які актуалізують концепт ПАМ'ЯТЬ, який у конкретному контексті набуває етнокультурного смислу:

“The shoe box is mistakenly stored upon a shelf of shoes, and when I open it I catch a whiff of smoked hide. It is a smell that could have accumulated molecule by molecule inside of the box only if it was not opened for a long time. As I unwrap the doll, the fugitive taste of smoke vanishes and there is the doll herself, exquisite” (Eldrich, 2005: 36). У наведеному фрагменті оповідач уживає лексичні одиниці (*box, a shelf*) та сполучення з ними (*the shoe box, a shelf of shoes, inside of the box, for a long time*) і у такий спосіб акцентує увагу читача на предметах (які слугують контейнерами, в яких довгий час щось може зберігатись) та їх функційних або часових ознаках. Ці контейнери, а також предмети, які в них зберігаються, є пам'яттю про минуле, настільки далеке, що запах диму настільки ввібрався в них, що міститься в кожній молекулярній частинці предметів. Звернення до культурологічних джерел з міфології амеріндіанців підтверджує той факт, що процес куріння із супроводжуваним його димом був для амеріндіанців культовим ритуалом. У процесі куріння трубки випускаються клуби диму, які уходять далеко в небо, що означає духовний зв'язок того, хто проводить такий ритуал із Великим Творцем (Жайворонок, 2006: 704; Слухай, 1995: 486; Семенова, 2005: 156). У наведеному фрагменті оповідач марковано повторює такі лексеми, як *box, smoke*, як алюзії на етнокультурні реалії амеріндіанців, вживає їх як тригери етнокультурної пам'яті. Те, що етнокультурна пам'ять, етнокультурні реалії і цінності живуть довго марковано в тексті прислівниками часу (*for a long time*), а також сомативними іменниками (*whiff, smell*). У коробці міститься лялька, яка з часом теж пропитана тим димом від куріння, але оповідач вживає дескриптор *exquisite* (витончений), тобто сама лялька як артефакт минулого є витонченою, що говорить про те, що оповідач дуже бережно ставиться до минулого свого народу.

Так, наприклад, проаналізуємо фрагмент роману Лінди Хоган “Dwellings”: “*How do I explain the feather, the bird at my window, my own voice waking me, as if another person lived in me, wiser and more alert. I can only think there is another force at work, deeper than physics and what we know of wind, something that comes from a world where lightning and thunder, sun and rain clouds live. Nor can I say why it is so many of us have forgotten the mystery of nature and spirit, while for tens of thousands of years such things have happened and been spoken by our elders and our ancestors*” (Hogan, 1995: 17).

Оповідач у наведеному вище фрагменті розмірковує над сенсом життя, над сенсом тих знаків, які посилає людині природа, як-от орлине перо або птах на вікні. Такі знаки примушують людину замислитись, проявити свою мудрість і пильність. Оповідач – людина сучасна і досвідчена, на що вказують лексичні маркери розвиненої розумової діяльності (*can, think, an other force at work, deeper than physics, we know of wind*). Водночас оповідач постає зв’язком між сучасністю і минулим, тією маркованою лінією, де чітко проходить межа між сакральністю і реальністю, минулим і сьогоденням. Він є нібито іншою людиною (*as if another person lived in me*), яка точно відчуває реалії сакрального і реального (*we know of wind, something that comes from a world where lightning and thunder, sun and rain clouds live*), і пропагує тісний зв’язок між поколінням минулим і сьогоденним (*for tens of thousands of years such things have happened and been spoken by our elders and our ancestors*). Повтори прийменника (*of*), який є індикатором частини від цілого, і поєднувального сполучника (*and*) в мовленні оповідача вербалізують етноконцепти ЄДНІСТЬ, ГАРМОНІЯ І БАЛАНС.

Висновки. Отже, у ході концептуального аналізу семантики сучасних англомовних амеріндіанських прозових текстів, в яких оповідач розповідає про світосприйняття, етнореалії та ставлення до них сучасних американців, які мають індіанське коріння, ми виявили етноконцепти (БАЛАНС, РІВНОВАГА, ОДУХОТВОРЕНІСТЬ ПРИРОДИ, ПАМ’ЯТЬ), а також вербальні засоби їх актуалізації шляхом повтору (часто чотириразового, оскільки число 4 є сакральним в амеріндіанській міфології), персоніфікації, метафоризації, метанімізації в наративах про минуле, про створення світу, людини, тварин, астральних істот та їх культове значення для американців сьогодення.

У подальших своїх працях плануємо спрямувати роботу на виявлення та інтерпретацію лінгвокультури, оскільки лінгвокультура як відображення культурного концепту є носієм відносно стійких уявлень, сформованих у певній культурі на основі відповідних ціннісних орієнтацій і соціально-історичного досвіду носіїв культури.

Список використаних джерел:

1. Апресян Ю.Д. Избранные труды. 1995. Т. 1. 472 с.
2. Бялик В.Д. Епистемология лексичного квантора. 2012. 418 с.
3. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. 1999. 780 с.
4. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. 1996. 416 с.
5. Волкова С.В. Мифоложно-авторский образ в романе Скотта Момадэя «Дом, из рассвета сотворенный»: когнитивно-семиотический и нарративный аспекты. *Science and education a new dimension. Philology*. I (3). Issue 13. 2013. С. 33–37.
6. Волкова С.В. Образ-символ «Танец Солнца» в американских фольклорных текстах. 2013. С. 116–120.
7. Волкова С.В. Етнолінгвокультурний простір англомовних амеріндіанських міфів і легенд. *Мова, література і культура: актуальні питання взаємодії*. 2016. С. 109–113.
8. Волкова С.В. Принципи конструювання міфоложного простору англомовних амеріндіанських художніх прозових текстів. *Когнітивна лінгвістика в міждисциплінарному контексті: теорія і практика*. 2016. С. 43–44.
9. Волкова С.В. Наративна техніка зворотної перспективи у виявленні й інтерпретації ідентичності в амеріндіанських сучасних прозових текстах. *Національна ідентичність в мові і культурі* : збірник наукових праць. № 35. 2017. 343 с.
10. Голубовська І.О. Етноспецифічні константи мовної свідомості. 2004. 346 с.
11. Жайворонок В.В. Знаки національної етнокультури : словник-довідник. 2006. 704 с.
12. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. 2008. 332 с.
13. Семенова С.А. Устная традиция в творчестве индейских писателей США. 2005. 156 с.
14. Слухай Н.В. Художественный образ в зеркале мифа этноса. 1995. 486 с.
15. Урысон Е.В. Языковая картина мира vs. обиходные представления (модель восприятия в русском языке). *Вопросы языкознания*. 1998. Вып. 2. С. 3–21.
16. Eldrich L. The Painted Drum. 2005. 277 p.
17. Hofstede G. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Language, Communication and Social Environment*. Issue 12. 2014. P. 9–49
18. Hogan L. Dwellings. A Spiritual History of the Living World. 1995. 155 p.

References:

1. Апресян, Yu.D. (1995). *Yzbrannyye trudy* [Selected works]. Shkola “Yazyky rosiyskoyi kultury” (T. 1).
2. Bialik, V.D. (2012). *Epistemolohiya leksychnoho kvantora* [Epistemology of the lexical quantifier]. Zoloti litavry.
3. Vezhbitskaya, A. (1999). *Semantychni universalii ta opys mov* [Semantic universals and description of languages]. Shkola “Yazyky rosiyskoyi kultury”.
4. Vezhbitskaya, A. (1996). *Yazyk. Kultura. Poznanye* [Language. Culture. Cognition]. Russkyye slovary.
5. Volkova, S.V. (2013). Mifolorno-avtorskyuy obraz u romani Skotta Momadeya “Budynok, z rozsvitlenoho”: kohnityvno-semiotychnyy ta narratyvnyuy aspekty [Mythological and authorial image in Scott Momadey’s novel “House of the Enlightened”: cognitive-semiotic and narrative aspects]. *Science and education are a new dimension. Philology*. I (3). Issue 13, 33–37.

6. Volkova, S.V. (2013). Obraz-symvol "Tanets Solntsa" v amerykanskykh folklornykh tekstakh [Image-symbol "Dance of the Sun" in Amerindian folklore texts]. *Nova filolohiya*, 16–120.
7. Volkova, S.V. (2016). Etnolinhvokulturnyy prostir anhlomovnykh amerindianskykh mifiv ta lehend [Ethnolinguistic and cultural space of English-speaking American myths and legends]. *Mova, literatura ta kultura: aktualni pytannya vzayemodiyi*, 109–113.
8. Volkova, S.V. (2016). Pryntsypy konstruyuvannya mifolornoho prostoru anhlomovnykh amerindianskykh khudozhnikh prozovykh tekstiv [Principles of constructing the mythological space of English-speaking Amerindian prose texts]. *Kohnityvna linhvistyka v mizhdystsyplinarnomu konteksti: teoriya ta praktyka*, 43–44.
9. Volkova, S.V. (2017). Naratyvna tekhnika zvorotnoyi perspektyvy u vyyavlenni y interpretatsiyi identychnosti v amerykanskykh suchasnykh prozovykh tekstakh [Narrative technique of reverse perspective in the identification and interpretation of identity in modern American prose texts]. *Natsionalna identychnist u movi ta kulturi: zbirnyk naukovykh prats*, 35, 343.
10. Golubovska, I.O. (2004). *Etnospetsyfichni konstanty movnoi svidomosti* [Ethnospecific constants of language consciousness]. IPTS "Kyivskyy universytet".
11. Zhayvoronok, V.V. (2006). Znaky natsionalnoi etnokultury: Slovnyk-dovidnyk [Signs of national ethnoculture: Dictionary-reference]. *Dovira* (p.704).
12. Prikhodko, A.M. (2008). *Kontsepty i kontseptosystemy v kohnityvno-dyskursyvni paradyhmi linhvistyky* [Concepts and conceptual systems in the cognitive-excursion paradigm of linguistics]. Premyer.
13. Semenova, S.A. (2005). *Ustnaia tradytsiya v tvorchestve yndeiskykh pysatelei SShA* [Oral tradition in the works of Native American writers in the United States]. MHU ymeny M.V. Lomonosova.
14. Slukhai, N.V. (1995). *Hudozhestvennyy obraz v zerkale mifa etnosa* [Artistic image in the mirror of the myth of the ethnos]. Kyivskyy unyversytet ym. T. Shevchenka.
15. Uryson, E.V. (1998). Yazykovaya kartina mira vs. obihodnyie predstavleniya (model vospriyatiya v russkom yazyike) [Linguistic picture of the world against the usual presentations (model of reproduction in Russian)]. *Voprosy yazykoznaneya*, 2, 3–21.
16. Eldrich, L. (2005). *The Painted Drum*. Harper Collins Publishers.
17. Hofstede, G. (2014). *Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Modelin Context. Language, Communication and Social Environment*. NAUKA-YuNYPPRESS.
18. Hogan, L. (1995). *Dwellings. A Spiritual History of the Living World*. A Touchstone Book.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.8>

НАЦІОНАЛЬНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ УКРАЇНЦІВ НА ЛІНІЇ ВОГНЮ Й ПО ОБИДВА БОКИ ФРОНТУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ПРОЗИ ПРО ВОЄННІ ПОДІЇ НА СХОДІ УКРАЇНИ)

Іванна Волосянко
аспірантка

*Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
асистентка кафедри перекладу та філології
Університету Короля Данила (Івано-Франківськ, Україна)
ORCID ID: 0000-0003-0761-1587*

Анотація. Гібридна війна – сучасний різновид громадянської, але за її лаштунками завжди знаходиться цинічний ляльковод. Водночас війна на Сході внесла свої корективи у свідомість українських громадян. На матеріалі сучасної української прози про воєнні події в Україні, зокрема повісті «У сірій зоні» Й. Струцкока, романів «Дике поле» Л. Капелюшного та «Маріупольський процес» Г. Вдовиченко, роману в новелах «Муська» Г. Арсенич-Баран, науково-популярного дослідження «Небратні» Макса Кіндрука, кіноповісті «УКРИ» Б. Жолдака проаналізовано особливості становлення національної свідомості й національної самоідентифікації головних героїв та яскравих другорядних персонажів.

Крізь призму маркерів самоідентифікації українців на лінії вогню й по обидва боки фронту (як серед мирного населення, так і в середовищі військовослужбовців) визначено, що україноцентристські інтереси з кожним днем стають усе більш домінуючими в середовищі певної частини української молоді, яка опинилася в рядах сепаратистів. Так, у романі Г. Вдовиченко «Маріупольський процес» описано українку з Донбасу Ольгу й галичанина Романа, які дуже швидко переконуються, що між ними більше спільного, ніж відмінного, а ворожого і поготів; через кохання зникають бар'єри між потенційними ворогами.

За допомогою методологічних інструментів дослідження – герменевтичного, описового, порівняльно-типологічного, системно-функціонального – розкрито проблемно-тематичний аспект сучасної української антимілітарної прози. У романі Леоніда Капелюшного «Дике поле» з'ясовано, що образ Павла Горлача неоромантичний, адже й сам твір написаний у стилі модернізму, навіть мегамодернізму. Проте юнак іноді дуже довірливий, а старше